

פרשת דברים

ט ענחם אב תשע"ו

וקראת לשבת פגוג

עבית מדרשו של הגאון רבי אלעזר זאב רז שליט"א

אבן יקרה

יום שבת קודש הבעל"ט חל יום ט' באב שבו עם ישראל מתאבלים כמידי שנה כבר אלפי שנים על חורבן הבית, אולם קדושת השבת גדולה היא ודוחה את הפורענות ולכן נדחה הצום ליום ראשון.

אוי לנו כי לפני 1948 שנים חרבה עירנו ושמם היכלנו ונוטל כבוד מבית חיינו הוא בית המקדש מקור השפע לעולם בכלל, ולעם ישראל בפרט. ומכיון שלא זכינו לראות את הברכה השפע והקדושה שהביא לנו בנין קדוש זה, וכן הקרבת הקורבנות ופיטום הקטורת, אין ליבנו מכיל גודל הצער ואין אנו יודעים את הצורך להצטער על מה שאבד. ואף על פי כן כמידי שנה יושבים כל עמך בית ישראל על הרצפה, מענים את גופם וחולצים את מנעלם, ומתאבלים על עיר הקודש ועל המקדש, כאילו נחרב לנו בדורנו אנו, שהרי כבר אמרו דור שלא נבנה בית המקדש בחייו כאילו נחרב בחייו...

רבותי זה הזמן! דווקא בעת הזאת צריכים אנו לחזק ולהתחזק באמונת הגאולה, לצפות ולייחל כי מיד בוא יבוא משיח צדקנו, ולא להרפות מאמונה זו אפילו לרגע קט. ונזכה לחזות בקרוב בבנין בית המקדש נשלישי בנוי לתפארה.

ואל על פי שיתמהמה עם כל זה אחכה לו בכל יום שיבוא...

בברכת שבת שלום
העורך

ירושלים
הדלקת נרות: 19.10
(לנוהגים 40 דק': 18.50)
צאת שבת: 20.00 ר"ת 20.52

תל אביב
הדלקת נרות: 19.08
צאת שבת: 19.58
רבנו תם: 20.49

באר שבע
הדלקת נרות: 19.09
צאת שבת: 19.59
רבנו תם: 20.49

זמן ברכת הלבנה ממוצאי ט' באב
עד ליל חמישי כל הלילה

משלחן גבוה

דע לפני מי אתה עומד

"אלה הדברים אשר דיבר משה" וגו' (א, א)

רבנו האר"י ז"ל בשער רוח הקודש (דף יא) כתב בזה הלשון: "כניסת בית הכנסת וישיבתו שם בתכלית הרעדה במורא וכו' הוא תועלת גדול להשראת רוח הקודש". עכ"ל. ואפשר לבאר הענין כי באמת בכל מקום כשאדם ירא מאת הבורא גם כן הוא סגולה להשראת רוח הקודש. אכן בבית הכנסת ששם שורה השכינה יותר (עיין בגמרא בברכות ו. ומגילה כט.) מסוגל יותר להשראה. כי על ידי ה"מורא" עושה "הכנה" והזמנה, שעל ידי כך נעשה האדם "כלי שלם" למלאות בתוכו אור וצח צחות. (ועיין יבמות דף ו.).

ומעשה בחכם אחד בדורנו הי"ו שהיה אצל כ"ק רבנו הקדוש רבי מאיר אבוחצירא זצ"ל, ומשוחח עימו. והנה הגיע עת התפלה, עמדו והלכו לעבר בית הכנסת ומשוחחים בדברי תורה, ולפני שסיים רבי מאיר דבריו, הגיעו קרוב לפתח בית הכנסת, מיד הפסיק רבי מאיר אבוחצירא את דבריו, והחלו ידיו לרעוד ופניו הראו פחד וחלחלה, עד שהחכם המלוה היה סבור שקרה דבר לרבי מאיר, ובהגיע לפתח בית הכנסת, עצר הרב לחצי דקה והשתחוה השתחויה גדולה לעבר ההיכל, והניח יד על יד, וכך פסע במורא עד ההיכל והשתחוה ונישק ההיכל, ואחר כך חזר לאחוריו ופניו להיכל, ורמז לחכם לבא לחדר צדדי, ושם סיים הרב את דברי התורה. ואחרי כן נכנס שוב לבית הכנסת.

כל זה סיפר החכם הנזכר, אשר עיניו ראו ולא זר. וקיבל בזה שיעור והנהגה כיצד מתייחסים לבית הכנסת!

וכמה מן הבושה יש, שאנו רואים בני אדם נכנסים לבית הכנסת, בלי מורא בלי קצת בושה ומדברים ומקילים ראש רח"ל, אולם אין הדרך כן! אלא צריך ליכנס באימה, כל אחד כפי דרגתו ולהראות מורא כביכול, איך? על ידי ששותק לגמרי עד גמר התפילה ויושב כיושב לפני אדם גדול בנחת ובולם פיו, ומתפלל מילה במילה.

ויש לרמוז האמור בפסוק: "אלה הדברים" - אלו הדיבורים, "אשר דבר משה אל כל ישראל" - ללמדם כיצד עומדים לפני מלך מלכי המלכים בהיכלו, "בעבר הירדן" - מלשון דין שיתנו בדעתם שאם יעברו חס וחלילה אז יתנו דין, "במדבר" - על מי שמדבר, "בערבה" - אותיות 'רע' בה' שמדבר בבית הכנסת דיבור רע כלומר דברי חולין, "מול סוף" - מול ה' יתברך אשר הוא שולט עד סוף העולם ואי אפשר להסתתר ממנו.

ה' יזכנו לשמור וליזהר בדיבורים בבית הכנסת לפחות בשעת תפילה וכל שכן בעת קריאת ספר תורה שאז אפילו מילה אסור לדבר.

שבת שלום ומבורך!

הלכות והנהגות ליום ט' באב מאת מורנו הרב שליט"א ומדריך מעשי ליום ט' באב שחל בשבת

יום שבת

- א. בערב שבת חזון (ח' באב) רוחצים בחמין לכבוד שבת כרגיל בלא שום שינוי. ויש מאחינו האשכנזים שמחמירים.
- ב. התפילה בערב שבת כרגיל. וכן כל השבת מבלי שום שינוי. גם טובל ביום שבת קודש במקוה כרגיל. ואין שום חומרא בשבת זו כלל.
- ג. בשבת קודש אוכל בשר ושותה יין כרגיל מבלי לחסר דבר מרגילותו. וכן בסעודה שלישית אוכל בשר ויין.
- ד. ואף על פי שבכל השנה לא רגיל לאכול בשר בסעודה שלישית, אם רוצה לאכול בשבת זו כדי שיוכל להתחזק בתענית, מותר.
- ה. בשבת קודש לובשין בגדי שבת כרגיל ואין לשנות מכלום כי אין אבילות בשבת כלל.
- ו. מותר בשבת ללמוד כל לימוד שירצה עד הלילה, שאז אסור לימודים מסויימים.
- ז. ישתה הרבה במשך כל השבת. ובפרט נשים המעוברות והמניקות תאכלנה טוב, ותרבנה בשתייה.

מוצאי שבת

- ח. אין להחליף לבגדי חול עד צאת השבת, וכן לענין נעילת נעלי גומי עד שעה 7:50.
- ט. אין ללבוש במוצאי שבת בגד מכובס, אלא ילבש רק מה שכבר השתמש בו.
- י. אם הכל מכובס אזי כשפושט בליל שבת את בגדיו למשל חולצתו, יניחנה, ולבוקר יקח חולצה אחרת לשבת ואת הראשונה ילבש במוצאי שבת, וכן יעשה בלבנים וגרביים. (ואם לא הכין הגרביים ואינן מרוחים טוב, ילבש מכובסים).

תפלת ערבית והבדלה בבית הכנסת

- יא. התפילה לא להתחיל רק כ-40 דקות בערך אחר השקיעה, והוא ב: 8:10. ואז יוכלו הציבור להתארגן ולהגיע בנחת.
- יב. בתפילה אומר "אתה חוננתנו" ו"נחם". כמנהגינו.
- יג. אין עושין "הבדלה" במוצאי שבת, אבל יש לברך "בורא מאורי האש" בבית הכנסת כדי לקרוא לאורו "איכה". והחזן או מישהו יברך בקול ויוציא את כל הנוכחים שם.
- יד. בערב יושבים לארץ על גבי שמיות, ומתפללים ערבית ואחר כך אומרים "קניות" ו"איכה".

אמירת קניות וצער החורבן

- טו. ויש לאדם לבכות ולקונן בפה ובלב, ויצטער על החורבן שהיה, ועל הבנין שטרם הגיע. ועלינו לדעת, כי אילולי היה לנו היום בית המקדש לא היה המצב כזה היום אלא הרבה הרבה יותר טוב! הן ברוחניות הן בגשמיות, כי אז היה שלום, נחת, פרנסה, וכו' וכן היה קדושה, התעלות וכו', וכל חסרונינו וצערנו הכל מפאת "חסרון המקדש".
- טז. ובכלל הבכיה, יהיה על המצב הירוד, שהרבה מאחינו אינם מודעים לאמונת האל באמת, אינם שומרים תורה, ועוברים בשאט נפש עליה (מחסרון ידיעה) ובחורים מתגלגלים בחוצות ומאחינו ואחיותינו מתבוללים בגלויות, אם כן יש על מה להצטער ולקונן. וכל שכן כל אחד יודע צרותיו וחסרונותיו "וכל המתאבל על ירושלים והמקדש" זוהי ורואה בבניינה.
- יז. אחרי תפילת ערבית ישב ללמוד פירוש איכה או מדרשי חז"ל על החורבן שיש בגמרא גיטין (נה): ובמועד קטן (טו).

הבדלה בבית

יח. בבית אין אומרים הבדלה. רק ברכת בורא מאורי האש (מי שלא שמע עדיין) ואם יש חולה או אשה שמותרין לאכול, יעשו הבדלה מבלי בשמים רק ברכת הגפן וברכת המבדיל בין קודש לחול, וישתה היין.

יט. כשחולה עושה הבדלה יכולין כל בני הבית לשמוע ולצאת ולא יצטרכו לעשות שוב במוצאי הצום.

כא. "קריאת שמע שעל המיטה" הכל כרגיל. וכן תיקון חצות.

תפילת שחרית

- לב. אומרים "נחם" גם בתפילת שחרית ומנחה.
- לג. אחר גמר התפילה יושבים על הקרקע ואומרים איכה וקניות.

חובת הצום

כב. נשים חייבות בצום. ואפילו מעוברות ומניקות (מחודש אחר הלידה). ואם יש כל בעיה, תפנה לרב ופוסק.

אולם בשנה זו אשה מעוברת (בהריון) או מניקה פטורה להתענות מפני שהצום דחוי.

כג. ילדים פחות מבר מצוה וכן בנות, אין מענים אותם.

דינים והנהגות

כד. להושיט יד ואפילו אצבעו במים אסור. וכן נטילת ידים בשחרית וכן כשיוצא מבית הכסא, נוטל עד סוף האצבעות.

כה. אין לנעול מנעלי עור. וגם לילדים יחנכו כן, אבל אינו חובה גמורה להם.

כו. ביום ט' באב אין עושים מלאכה. ואם עשה אינו רואה ברכה ממלאכה זו.

כז. אולם מחצות ואילך מותר להכין את הבית לצרכי סעודה.

כח. אין שואלים ב"שלום" זה לזה. ויש נמנעים אפילו לומר "בוקר טוב" אבל מותר לאחל "מזל טוב" על שמחת חבריו.

כט. אין שולחים מתנה איש לרעהו ביום זה.

ל. אין מטיילים בחוץ כל היום, ולא ישחק עם התינוק.

לא. יושלים "מאה ברכות" לכן ימנה את ברכתיו ותפילותיו ויוכל להוסיף על ידי "ברכת הקברות" או "הגומל" או "ברכות ציצית וטלית". וכן עלייה לספר תורה. וברכות אשר יצר.

צאת הצום

לד. מי שטס מארצות הברית לישראל והגיע ביום הצום, יסיים הצום בצאת הכוכבים כמו המקום שהגיע אליו.

לה. במוצאי הצום יש לברך "ברכת הלבנה".

לו. בשנה זו (צום דחוי) מותר לברך שהחיינו מיד בצאת הצום, וכן מותר באכילת בשר, ולהתרחץ בחמים, ולהסתפר. וכן מותר לשמוע שירים.

יום ט"ו באב

מיום ט"ו באב ישתדל אדם להוסיף בלימוד התורה. וה' יתברך יברך את עמו בשלום. רבותינו אמרו (בפסיקתא דרב כהנא) כי המשיח יבוא ביום ט' באב. ולכאורה צריך ביאור הרי הבטיחונו ש"בניסן עתידין להגאל". אלא הביאור הוא, שהתחלת הגאולה תתחיל בניסן ותתגלה בט"ו באב. ויתכן שהדברים נעשו או נעשים אך הכל בהסתר ובהתכסות ואין הכל יודעים עדיין.

יהי רצון שנזכה לראות בקרוב בבנין בית המקדש השלישי עומד בנוי במקומו, ויהפכו הימים האלה לימי ששון ושמחה ונסו יגון ואנחה. אמן.

מעשה שהיה

בעיר קראקא היה אדם נכבד ושמו היה רבי ישראל, חנות רחבת ידיים היתה לרבי ישראל, של אריגי משי מכל הסוגים ומכל הגוונים, רבי ישראל הרבה במעשי חסד וצדקה ובנוסף לכך היה גם תלמיד חכם גדול. שמו הטוב התפרסם ברבים, והרבה אנשים פקדו את חנותו בידעם שהוא ישר ונאמן. מנהג קבוע עשה לו ר' ישראל, שבכל יום ששי בהגיע שעת חצות היה נועל את חנותו ופונה לביתו להתכונן לשבת ומעולם לא שינה ממנהג זה.

בשמים היתה נחת רוח רבה ממנהגו של רבי ישראל והשטן נתקנא בו וחיפץ היה לנסותו. והנה ביום ששי אחד, הופיע בחנות שר גדול ונכבד וביקש לקנות משי מעולים בכמות גדולה, רבי ישראל הוציא את גלילי האריג מהמדפים, והראם לשר כשהוא מסביר את טיבו של כל אחד מהם. לאחר שבדק השר את האריגים, ביקש לגזור לו כמיות גדולות מהסוגים שמצאו חן בעיניו, ובעל החנות התחיל למדוד את המטרים הדרושים ולגזור את הבדים לפי הוראות הלוקה, המדידה התארכה זמן רב ועדיין לא נשלמה הזמנתו של השר, והנה לפתע הבחין רבי ישראל שהגיעה שעת חצות היום, ואז פנה בהתנצלות אל השר, וביקש ממנו שיבוא פעם אחרת כיון שממהר הוא לביתו. השר הפציר בו מאוד שהסחורה נחוצה לו מאוד, אך רבי ישראל לא נכנע להפצרותיו, כיון שנוהג הוא תמיד לסגור את החנות בחצות היום. השר אמר לו שיקנה את הסחורה במקום אחר, אך רבי ישראל לא נרתע מאיום זה ובשלוות נפש נעל את החנות ופנה ללכת. אז שינה לפתע השר את נימת דיבורו, וגילה לו ששלח הוא מהשמים שבא לנסותו אם ישמור על מנהגו, ואמנם עמד הוא בנסיון, ולכן הודיעו כי שכרו רב מאוד ובקרוב יוולד לו בן זכר שיאיר את העולם בתורתו. לימים נולד לרבי ישראל בן שנקרא בפי כל רבי משה איסרליש - הרמ"א.